

PERSONAL RESPONSIBILITY

Sponsored by Jake and Karen Ablemvitz in memory of Jake's Beloved Parents,
יהושע בן שמעון דב ז"ל and Karen's brother אליהו בן אבא ז"ל & לאה בת אברהם ז"ל

A) Avos, Chapter 2, Mishna 5

HE USED TO SAY:	הוא היה אומר
1. AN UNCULTURED PERSON IS NOT SIN-FEARING	1. אין בור ירא חטא
2. NEITHER IS AN IGNORANT PERSON PIOUS;	2. ולא עם הארץ חסיד
3. [IT IS] NOT A SHAMEFACED PERSON [WHO IS APT TO] LEARN,	3. ולא הביישן למד
4. NOR [IS IT] AN IMPATIENT PERSON [WHO IS FITTED TO] TEACH,	4. ולא הקפדן מלמד
5. NOR [IS IT] EVERYONE WHO ENGAGES MUCH IN BUSINESS [THAT] BECOMES WISE.	5. ולא כל המרבה בסחורה מחכים
6. IN A PLACE WHERE THERE ARE NO MEN, STRIVE THOU TO BE A MAN.	6. ובמקום שאין אנשים השתדל להיות איש:

PART 1 – INTELLIGENCE AND PIETY - אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד

(1) פירוש המשנה לרמב"ם מסכת אבות פרק ב

[ה] בור - הוא אשר אין לו לא חכמה ולא מידות, ועם ארץ - אין לו מעלה שכלית, ויש לו קצת מעלות מידות.

(2) פירוש רש"י על אבות פרק ב

בור. ריק מכל דבר כמו שדה בור [תרגום והאדמה לא תשם לא תיבור] וגרוע הוא מעם הארץ שאפי' בטיב משא ומתן אינו יודע: ולא עם הארץ וכו'. אבל ירא חטא אפשר דהוי מתוך שהוא מתעסק בסחורה:

(3) פירוש רבינו יונה על אבות פרק ב

הוא היה אומר אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד - הבור הוא ריק אין בו לא תורה ולא מצות ולא דרך ארץ במדות טובות ובתרגום לא תשם לא תבור לא הוצרך ולא בור חסיד שאף ירא חטא איננו כי מתוך הריקות שבו גם מן העבירות לא ידע להשמר. אבל עם הארץ מעורב עם הבריות במדות חשובות ויש בו מקצת דעות ישרות יודע להשמר וישמור נפשו מן הפשעים ויוכל להיות צדיק ולעשות ולקיים במה שאומר לו שנצטוו אך אל מעלות החסידות לא יוכל להשיג כי אם גדול בתורה. שהיא מדה שצריכה טהרת הלב וזכות הנפש ואין זה בידו חכמה להטותו מן הקו האמצעי אל הקצה האחרון שיעשה לפניו משורת הדין. ועל זה נקרא עם הארץ מפני שהוא עמהם בדרך ארץ. ולפי שרוב בני העולם כמותו

4) SEFAS EMES

Do Not Fault the Environment

עיקר כוונתו להזהיר בזה על אנשים האומרים כי המקום גורם להיות חסיד מה שאין כן "כאן", שזה ודאי אשר העיקר תלוי בלב ואם אין לבו נוטה לכך לא יועיל המקום. וזה ולא עם הארץ, רצה לומר שהולך בבחינת ארציות בלבד, לא יוכל להיות חסיד.

R' Menachem Mendel of Vorka offered an ingenious explanation of the term **עם הארץ** and its relevance to our *mishnah*. It is tempting to fault one's *environment*, for one's lack of piety. Such an individual, who blames external factors rather than his own lack of internal self-development, will never become a **חַסִיד** (*Maggidei HaEmes*).

PART 2 – TIMIDITY AND IMPATIENCE - ולא הביישן למד ולא הקפדן מלמד

(5) פירוש המשנה לרמב"ם מסכת אבות פרק ב

וביישן - רב הבושת, וקפדן - הכעסן.

(6) פירוש רש"י על אבות פרק ב

ולא הביישן למד. לפי שנא' אם נבלת בהתנשא ואם זמות יד לפה. וזה הפסוק פירשו חז"ל במס' ברכות אם מנבל עצמו בדברי תורה סופו להתנשא אבל אם הוא שותק שאינו שואל בהלכות ובשאר ענינים ישים ידו לפיו כלומר לא ידע כלום: [ולא הקפדן מלמד. זהו רב שהוא קצר לב וכועס אם ישאל התלמיד פעמים הרבה בענין אחד ותרגום הקצור קצרה ידי האייתקפדא אתקפדא גבורתי מן קפדה בא. ומן קפדתי כארג חיין]:

(7) פירוש רבינו יונה על אבות פרק ב

ולא הביישן למד - מדת הבושת היא טובה בכל ענין לבד בלמוד כענין שנאמר [תהלים קי"ט מ"ו] ואדברה בעדתיך נגד מלכים ולא אבוש. שדוד ע"ה בברחו מפני שאול ובעמדו לפני מלכי אומות מעולם לא היה מתבייש מלדבר בתורה ובמצות גם כי יהתלו בו ומלעיגים בדברו. כי לא טובה הבושה בלימוד. וגם אין לתלמיד לומר טפש כמוני איך אשאל דבר לפני חכם גדול בתורה ומפולפל בחכמה. לא דעת ולא תבונה לי ואם כה יהיה משפטו כל הימים חכמה אליו מאין תבוא...

ולא הקפדן מלמד - אין צריך לרב שיהיה כעסן ולא רוחו קצר אך רוחב לב ומשיב לכל אדם בכל דבר (שיש לו) [שישאלו]. גם כי יתקשו מלהבין תשובתו יחזירה אליהם עד שירדו לעומקו של דבר

8) רמב"ם שמונה פרקים

והעדר הרגישות הרפה ובוז. ובשתי פנים ממצע בין העזות והביישנות. פרוש נראה לי מדברי רבותינו זכרונם לברכה, שהביישן הוא אצלם מי שיש לו רב בשת. ובשת פנים היא הממצע, ממאמרם: לא הביישן למד (אטס ג, ט), ולא אמרו אין בשת פנים למד. ואמרו: בשת פנים לגן עדן (סס ה, ט), ולא אמרו ה"ביישן", ולזה סדרתים כך. וכן שאר המדות יצמרכו על כל פנים לשמות מנחים להם מהספקה, שיהיו הענינים מוכנים.

9) רוח חיים

ולא הביישן למד. כי אם לא יבוש לא יכשל, כי ישיג אם ישאל. כמו שכתוב [משלי י"ח, ב'] "לא יתפוץ כסיל בתבונה כי אם בהתגלות לבו", רצה לומר אינו חפץ בתבונה אלא אם כן רואין אותו מגלה לבו ומודה על האמת שאינו מבין, אז סימן הוא כי חפץ בתבונה.

ולא הקפדן כו'. כי אם ישאל פעם אחת ויכעס עליו, אז לא יוסיף לשאול ממנו כי יתבייש (סג). וגם באותו פעם לא יקבל השואל את דבריו.

PART 3 – LEARNING VS. BUSINESS - זלא כל המרבה בסחורה מחכים

10) פירוש רבינו יונה על אבות פרק ב

ולא כל המרבה בסחורה מחכים - אחר שעוסק בסחורתו כל היום ועושה ממנה קבע ומתורתו עראי לא יתחכם לעולם

11) פירוש רש"י על אבות פרק ב

ולא כל המרבה בסחורה יותר מדאי מחכים בתורה וכן הוא אומר לא בשמים היא לא תמצא תורה לא בתגרים ולא בסחרנין שפורשין מן היבשה לים. נ"א האדם הרוצה להתחכם צריך שיעסוק בכל ענינים של יישוב העולם בין בסחורה בין בשאר חכמות דרכי עולם להיות מבין בכל ע"כ:

PART 4 – STEPPING UP - ובמקום שאין אנשים השתדל להיות איש

12) פירוש רש"י על אבות פרק ב

השתדל ותעסוק בצרכי צבור אבל במקום שיש איש אתה תעסוק בתורתך

13) פירוש המשנה לרמב"ם מסכת אבות פרק ב

וענין השתדל - האבק עם נפשך ומושכה לקניית המעלות. הואיל ואין שם חכמים שילמדוך - היה אתה מלמד נפשך..

14) פירוש רבינו יונה על אבות פרק ב

ובמקום שאין אנשים השתדל להיות איש - פירשו הראשונים ז"ל במקום שאין אנשים לעזרך במצות וליסרך השתדל להיות איש וישר את עצמך שלא לעשות כי אם הטוב והישר בעיני ה'. פירוש אחר ובמקום שאין אנשים. אם ראית דור שהתורה מתרשלת על ידו עמוד והשתדל בה שנאמר [תהלים קי"ט קכ"ו] עת לעשות לה' הפרו תורתך מה טעם עת לעשות לה' משום דהפרו תורתך דמרישא לסופיה מדריש כדאיתא בשלהי מסכת ברכות (דף סג). ועוד נוכל לפרש במקום שאין אנשים גדולים ממך בחכמה השתדל להיות איש. ואל תמנע מלהחכים אע"פ שלא תמצא חכם בעירך גדול ממך אף אם אין בדור ההוא כמותך תראה עצמך כאלו בדור חכמי התלמוד ואתה עמהם במקום אחד. גם כי תשיג למעלתם תחשוב כי אם אתה עומד עם הנביאים עד משה רבינו ע"ה ומתי תשיג למעלתם ולחכמתם. ובזה לא תתירשל לעולם מללמוד ובכל יום ויום התקן במדותיך כי תוסיף על חכמתך ותהיה כמעין הנובע

15) מדרש שמואל

ובמקום שאין אנשים השתדל להיות איש כלומר במקום שלא תמצא אנשים וחכמים שילמדוך היה אתה מלמד את נפשך. פ"א במקום שאין אנשים ללמדך ולעוררך לעשות המצוה היה אתה מעורר את נפשך. פ"א במקום שלא תמצא אנשים החזק במדרש ולמד אתה לאחרים וכן דרשו פסוק א' אומר יפוצו מעינותיך חוצה ופסוק אחר אומר יהיו לך לבדך הא כיצד אם יש מפזרין כנס ואם אין מפזרין

יפוצו מעינותך חוצה. ואמנם על דרך השכל פירוש במקום שאין אנשים שכובשים את יצרם אל תלמד מהם אלא השתדל להיות איש שאין איש אלא הכובש את יצרו שנאמר אשרי איש ירא את ה' וכו' עכ"ל.

ושמעתי מחכם זקן שאמר ובמקום שאין אנשים כלומר שאין שם שום איש רק אתה בחדרי חדרים ואין רואך ויודעך ולכן לא תאמר אחטא כי מי רואני ומי יודעני רק אפילו במקום שאין אנשים ואין איש אתך בבית שם צריך שתשתדל להיות איש צדיק ישר ונאמן.

16 במדבר פרשת בהעלותך פרק יב

3 Now the man Moses was very meek, above all the men that were upon the face of the earth.-- {S}	(ג) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עֲנוּ עָנִיו מְאֹד מְכַל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: o
--	--

17 שמות פרשת שמות פרק ב

12 And he looked this way and that way, and when he saw that there was no man, he smote the Egyptian, and hid him in the sand.	:(יב) וַיִּפֶן כֹּה וְכֹה וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ וַיַּךְ אֶת הַמִּצְרִי וַיִּטְמְנֵהוּ בַחֹל:
--	---

18 שמות פרשת כי תשא פרק לב

1 And when the people saw that Moses delayed to come down from the mount, the people gathered themselves together unto Aaron, and said unto him: 'Up, make us a god who shall go before us; for as for this Moses, the man that brought us up out of the land of Egypt, we know not what is become of him.'	(א) וַיֵּרָא הָעָם כִּי בָשַׁשׁ מֹשֶׁה לְרִדֹת מִן הַהָר וַיִּקְהַל הָעָם עַל אֶרֶץ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוּמ עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יֵלְכוּ לְפָנֵינוּ כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֵעֵלָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יָדַעְנוּ מָה הָיָה לוֹ:
---	---

19 ישעיהו פרק נט

16 And He saw that there was no man, and was astonished that there was no intercessor; therefore His own arm brought salvation unto Him; and His righteousness, it sustained Him;	(טז) וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ וַיִּשְׁתּוֹמֵם כִּי אֵין מִפְגִּיעַ וַתּוֹשַׁע לוֹ זְרַעוֹ וַיִּצְדַּקְתּוּ הָיָא סְמִכְתּוֹהוּ:
---	---